

DZIEJE

PL ISSN 0419-8824

NAJNOWSZE

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

3-2020

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii

DZIEJE NAJNOWSZE

Rocznik LII

2020

3

Warszawa 2020

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszcza,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

KOMITET REDAKCYJNY

Roman Baron, Idesbald Goddeeris, Krzysztof Kawalec, Marek Kornat,
Andrzej Koryn, Krzysztof Kosiński, Claudia Kraft, Piotr Madajczyk,
Wojciech Materski, Jan Molenda, Władimir Niewieźin, Andrzej Nowak,
Małgorzata Ptasińska, Dušan Segeš, Andrzej Suchcitz, Włodzimierz Suleja,
Małgorzata Willaume, Michihiro Yasui

REDAKCJA

Andrzej Chojnowski (członek redakcji), Małgorzata Gmurczyk-Wrońska
(zastępca redaktora naczelnego), Paweł Libera (sekretarz redakcji),
Rafał Stobiecki (członek redakcji), Jacek Tebinka (członek redakcji),
Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

REDAKTOR WYDAWNICZY

Ewa Bazyl

TŁUMACZENIA STRESZCZEŃ

Grażyna Waluga

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
tel. 22 831 02 61-62, w. 43
e-mail: dn@ihpan.edu.pl
<http://www.dn-ihpan.edu.pl>

Czasopismo recenzowane

p-ISSN 0419-8824
e-ISSN 2451-1323 (wersja pierwotna)

© Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk

Publikacja dotowana ze środków publicznych
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyzszego

Druk i oprawa: Fabryka Druku

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

Tadeusz Wolsza – <i>Naukowe fascynacje profesora Jana Molendy</i>	7
Jerzy Z. Pająk – <i>Jeńcy wojenni, uchodźcy, zakładnicy i deportowani z Galicji w latach I wojny światowej na terenie Imperium Rosyjskiego</i>	21
Remigiusz Kasprzycki – <i>Dezerceje w armiach w czasie I wojny światowej</i>	53
Małgorzata Gmurczyk-Wrońska – <i>Pozyskać Królestwo Polskie. Z dokumentacji Sekretariatu Generalnego Naczelnego Komitetu Narodowego z 1914 r. i pierwszej połowy 1915 r.</i>	75
Paweł Brudek – <i>W służbie stolicy i okupantów: Milicja Miejska m.st. Warszawy 1916–1918</i>	89
Jarosław Cabaj – <i>Prasa ukraińska na Podlasiu w latach 1917–1919</i>	111
Małgorzata Przeniosło, Marek Przeniosło – <i>Profesorowie Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie urodzeni w rodzinach chłopskich (okres II Rzeczypospolitej) – portret zbiorowy</i>	129
Andrzej Nowak – <i>Historia politycznej decyzji o sowietyzacji Polski: maj–sierpień 1920 r.</i>	155
Przemysław Olstowski – <i>O polityce na Pomorzu w latach Drugiej Rzeczypospolitej (1920–1939). Rzecz o mechanizmach kształtowania się stosunków politycznych</i>	185
Jan Szumski – <i>Źródła do historii Polaków w Rosji sowieckiej i ZSRR w dwudziestoleciu międzywojennym w zbiorach proveniencji sowieckiej w Archiwum Instytutu Hoovera</i>	211

MATERIAŁY

Elżbieta Kowalczyk – <i>„Zasady konspiracji partyjnej” – projekt końcowy Komisji ds. Nielegalnej Działalności przy Komitecie Wykonawczym Międzynarodówki Komunistycznej (1923–1925)</i>	229
Przemysław Olstowski – <i>List z I Brygady</i>	261
Jacek Jędrzyak – <i>Kadra oficerska Legionów Polskich w ocenie niemieckich doradców z marca 1917 r.</i>	267
Krzysztof Kloc – <i>Rozrachunki i przestrogi, czyli rzecz o Józefie Piłsudskim i nadchodzącej wojnie. Dwa teksty Jędrzeja Moraczewskiego z maja 1939 roku</i>	299

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Piotr Puchalski – <i>Colonising Poland's Historiography. Concerning Lenny A. Ureña Valerio's Breakthrough Study</i>	313
---	-----

* * *

Włodzimierz Suleja – <i>Nieznany legionowy wysiłek</i>	327
Jörn Leonhard, <i>Der überforderte Frieden. Versailles und die Welt 1918–1923</i> – Arkadiusz Stempin	333
Andrij Rukkas, <i>Razem z Wojskiem Polskim. Armia Ukraińskiej Republiki Ludowej w 1920 roku</i> – Mirosław Szumiło	336
Anna Ambrochowicz-Gajownik, <i>W cieniu Lazurowego Wybrzeża. Konsulat polski w Marsylii w latach 1919–1940</i> – Anna Pachowicz	340

W 90. rocznicę urodzin Profesora Jana Molendy
redakcja dedykuje Jubilatowi numer „Dziejów Najnowszych”

Tabula Gratulatoria

Anna Brus
Andrzej Chojnowski
Andrzej Chwalba
Zofia Chyra-Rolicz
Iwona Dadej
Adam Cz. Dobroński
Joanna Dufrat
Jerzy Eisler
Tadeusz Epstein
Janusz Faryś
Dariusz Główka
Maciej Górny
Paweł Grata
Krzysztof Kawalec
Tadeusz Kondracki
Marek Kornat
Andrzej Koryn

Mariusz Korzeniowski
Krzysztof Kosiński
Grzegorz Krzywiec
Teresa Kulak
Anna Landau-Czajka
Jan Lewandowski
Paweł Libera
Olga Linkiewicz
Piotr Madajczyk
Wojciech Materski
Włodzimierz Mędrzecki
Lidia Michalska-Bracha
Grzegorz Miernik
Janusz Mierzwa
Małgorzata Nalewajko
Joanna Nalewajko-Kulikow
Maria Pasztor

Małgorzata Ptaśńska
Tomasz Pudłocki
Mateusz Rodak
Szymon Rudnicki
Henryk Rutkowski
Tomasz Schramm
Katarzyna Sierakowska
Jan Snopko
Tadeusz Stegner
Rafał Stobiecki
Janusz Szczepański
Jerzy Szczepański
Andrzej Szwarc
Jacek Tebinka
Romuald Turkowski
Stanisław Wiech

Instrukcja wydawnicza

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać w dwu egzemplarzach oraz w wersji elektronicznej. Wydruk powinien być sporządzony według obowiązujących norm: Times New Roman 12 pkt, interlinia 1,5 wiersza, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi dużymi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie – w przypadku pracy wielotomowej – liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji – na końcu tekstu z prawej strony oraz afiliację (miasto).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Odnośniki do przypisów (dolnych) w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. – wiek lub r. – rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych stosujemy ogólnie przyjęte skróty (np., itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7, dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku – w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części – cyframi arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty, odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad, będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przesłania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułu i artykułu recenzyjnego streszczenia (do 3000 znaków ze spacjami) i zarysu treści (do 500 znaków ze spacjami) w języku polskim, wykazu słów kluczowych w języku polskim (do 5–7 słów lub wyrażeń), bibliografii zawierającej pozycje cytowane w przypisach, a także biogramu (do 500 znaków ze spacjami; tytuł naukowy, instytucja, zainteresowania naukowe).

INSTYTUT HISTORII PAN
PRZEDSTAWIA

Metamorfozy społeczne

**Wielka Wojna w polskiej korespondencji
zatrzymanej przez cenzurę austro-węgierską**
Materiały polskich grup cenzury z lat 1914–1918

Kwerenda, wstęp, opracowanie i przypisy:
Paweł Brudek, Jan Molenda, Jerzy Z. Pająk

TOM 1

SPIS TREŚCI TOMÓW 1–5
WSTĘP
CZĘŚĆ I

13

Institut Historii PAN

www.ihpan.edu.pl
www.ksiegarnia-ihpan.edu.pl

ISSN 0419-8824

9 11770419 1882009 1 09 >